

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-69>

УДК 338.246:502.33

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

ECOLOGIZATION AS A TOOL FOR INCREASING AGRICULTURAL COMPETITIVENESS ENTERPRISES

Пиртко Сергій Антонович

аспірант,

Рівненський державний гуманітарний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-1495-6177>

Дейнега Інна Олександрівна

доктор економічних наук, професор,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5006-190X>

Pyrtko Serhii

Rivne State University of the Humanities

Deineha Inna

Lviv Polytechnic National University

У статті розглянуто актуальність екологізації з точки зору забезпечення конкурентоздатності підприємств, сільськогосподарської галузі, територіальних громад та національної економіки в цілому. Визначено, що екологізація бізнесу є сучасним трендом, котрий пов'язаний із зростанням свідомості світового співтовариства щодо відповідального використання природних ресурсів; стосується усіх сфер діяльності суспільства та на рівні економічних процесів впливає на формування цінності товару, підвищення сили бренду та конкурентоздатність різнорівневих економічних об'єктів. Встановлено, що однією із актуальних екологічних проблем сільського господарства України є виведення частини земель із сільськогосподарського обороту. Запропоновано та обґрунтовано доцільність застосування альтернативного заходу для використання земель сільськогосподарського призначення не придатних для вирощування сільськогосподарських культур.

Ключові слова: екологізація, екологізація бізнесу, екологічна свідомість, екологічна відповідальність, конкурентоздатність, сільськогосподарська галузь, територіальна громада.

The article considers the relevance of greening from the point of view of ensuring the competitiveness of enterprises, the agricultural industry, territorial communities and the national economy as a whole. It was determined that business greening is a modern trend associated with the growing awareness of the global community regarding the responsible use of natural resources. It has been identified that greening is a direction of activity, a principle of organizing economic activity, a tool for environmental improvement, which concerns all spheres of society and at the level of economic processes affects the formation of product value, increasing brand strength and competitiveness of economic objects at different levels. It has been determined that greening a business allows it to obtain a number of advantages, in particular: to cover innovative market niches, increase staff motivation, etc. The areas of implementation of environmental initiatives of enterprises include: energy efficiency, waste reduction, supply of environmentally friendly raw materials and materials, water conservation, green construction practices, environmentally friendly transport, ecological packaging, corporate social responsibility programs, product life cycle management, employee involvement in environmental initiatives of business. It has been established that the agricultural sector is the most promising in Ukraine and the most dependent on the natural environment. It was established that one of the urgent environmental problems of Ukrainian agriculture is the withdrawal of part of the land from agricultural turnover. An alternative measure for the use of agricultural lands unsuitable for growing crops was proposed. The implementation of the proposed measure contributed to the creation of jobs in the territorial community, the restoration of

soil fertility, the improvement of the environment, the creation of new sources of income for both agricultural enterprises themselves and for manufacturers of agricultural equipment, and allowed to provide the domestic food industry with import-dependent products.

Keywords: greening, business greening, environmental awareness, environmental responsibility, competitiveness, agricultural industry, territorial community.

Постановка проблеми. Попередня хвиля індустріалізації ґрунтувалась на зростанні інтенсивності застосування викопного палива. Продовження використання такого підходу до організації бізнес-діяльності в Україні на сьогодні є небезпечним із двох точок зору. Насамперед, основним постачальником такого палива є країна, з якою Україна знаходиться у жорсткому військовому протистоянні і, наприклад, «газова голка» довгий час була інструментом політичних маніпуляцій зі сторони недружньої країни. З іншого боку, переважне застосування викопного палива у виробничих процесах відкидає Україну назад у минуле тисячоліття, оскільки сучасні тренди світової економіки диктують необхідність дотримання принципів відповідального відношення до природи, зокрема і через зменшення вуглецевого сліду.

Сільське господарство є найбільш перспективною галуззю в Україні, враховуючи природний потенціал та багатовікові традиції землеробства. Одночасно ця галузь на рівні із промисловістю теж потребує впровадження сучасних принципів управління, зокрема і екологічної відповідальності, що сприятиме забезпеченню конкурентоздатності вітчизняних сільськогосподарських підприємств на світовому ринку продовольства.

Відповідно до змісту Звіту про зелену економіку ЮНЕП екологізація сільського господарства стосується все більшого використання сільськогосподарських методів і технологій, які підтримують та збільшують продуктивність і прибутковість, одночасно забезпечуючи сталість продовольства та екосистемних послуг; зменшують негативні зовнішні ефекти (наприклад, викиди) і поступово збільшують позитивні (наприклад, поглинання вуглецю або біорізноманіття); відновлюють активи природного капіталу, використовуючи ресурси більш ефективно [18]. За умов необхідності врахування глобальних цілей сталого розвитку та актуальних соціально-політичних викликів, що обумовлені війною на території України, ефективність функціонування еколого-економічних систем, до яких зокрема відноситься і сільське господарство, буде залежати від впровадження адекватних методів екологічного менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ряд праць науковців присвячені дослідженню впливу екологізації на сільськогосподарське виробництво переважно у технічній площині. Зокрема, W. Huang, G. Manevska-Tasevska, H. Hansson вивчали вплив екологізації на продуктивність виробництва сільськогосподарських культур у Швеції [15], В. Терещенко та Є. Милованов досліджували питання розвитку органічного сільського господарства як фактору прискорення екологізації сільськогосподарського виробництва [17] тощо.

Присутні публікації, у яких представлено еколого-економічний підхід до екологізації сільського господарства, зокрема через дослідження ефективності системи землеробства [9], дослідження ресурсного потенціалу зелених трансформацій як основи стратегування бізнесу [1] тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Одночасно вимагає уточнення ролі екологізації сільського господарства з точки зору забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств в умовах глобальних цілей сталого розвитку та актуальних соціально-політичних викликів.

Метою дослідження є уточнення ролі екологізації бізнесу в цілому та сільського господарства, зокрема, як фактору підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств в умовах глобальних цілей сталого розвитку та актуальних соціально-політичних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологізація бізнесу є сучасним трендом, що пов'язаний із зростанням свідомості світового співтовариства щодо відповідального використання природних ресурсів. У науковій літературі представлена значна кількість досліджень, у яких розкривається зміст самого поняття «екологізація» (табл. 1).

Як засвідчують результати узагальнення представленої у табл. 1 інформації, екологізація є сучасним трендом, що охоплює значну кількість напрямків життя суспільства. Це не є виключно технологія. Екологізація насамперед філософія світосприйняття зрілого суспільства, дотримання принципів якої дозво-

Таблиця 1

Ідентифікація суті дефініції «екологізація»

Автор, -и	Зміст поняття	Базовий контекст тлумачення
Технологічний підхід		
Д. Малюкіна [5]	процес раціоналізації землеустрою та розширення застосування природо-зберігаючих технологій, спрямований на збереження сукупності водного, ґрунтового, агробіогеохімічного та біогеоценотичного балансів агроландшафтів;	застосування природо-зберігаючих технологій для збереження довкілля.
Л. Мельник [6]	процес постійного екологічного удосконалення, що спрямований на подолання загрозливих факторів впливу на екосистеми. Це потреба в заходах захисту навколишнього природного середовища;	нейтралізація негативних впливів на екосистему.
Соціально-економічний підхід		
J. Famielec, M. Kożuch, K. Wąsowicz [11]	впливає на всі сектори економіки, суспільства та макро- та мікроекономічні явища; полягає у використанні природних механізмів для зміцнення та формування економічних процесів; є ефективним способом реалізації принципів сталого розвитку; реалізується через застосування адміністративно-правових засобів захисту в економічній політиці середовища та соціальних стандартів.	має комплексний вплив на всі сфери людської діяльності; спосіб реалізації принципів сталого розвитку.
Маркетинговий підхід		
D. Grundey, R. M. Zaharia [14]	(<i>екологічний маркетинг</i>) діяльність, спрямована на створення та сприяння будь-яким обмінам, орієнтованих на задоволення людських потреб або бажань, щоб задоволення цих потреб і бажань відбувалося з мінімальними негативними впливами на навколишнє середовище;	мінімізація негативних впливів на екосистему.
Узагальнений		
В. Шевчук [3]	процес проникнення ідей, знань, законів екології, екологічного мислення в інші сфери науки, виробництва, в життєдіяльність суспільства, держави;	реалізація природоохоронних заходів за рахунок сформованого суспільного екологічного мислення.
В. Гобела [2]	результат еволюції та розвитку низки суспільних наук (екологічна етика, екологічна економіка, соціальна екологія, екологічна філософія); діяльність в системі економічної безпеки держави, що має на меті протидію екологічним проблемам як основній загрози економічній безпеці держави;	вищий щабель розвитку економіки.

Джерело: власне узагальнення

ляє максимально посилити сильні сторони різних об'єктів: людини – підвищення іміджу, підприємства – зростання конкурентоздатності, бренду – збільшення сили та лояльності споживачів, країни – зростання рівня конкурентоздатності тощо.

У науковій літературі екологізація діяльності отримала назву «зелена» трансформація, під якою розуміється «метод трансформа-

ції того, як відбувається сьогодні бізнес, щоб забезпечити зростання, зберігаючи ресурси, ефективну трансформацію на рівні процесу, операції, продукту, бізнес-моделі та культури». Причому до ключових елементів, які підприємства повинні реалізовувати на шляху до екологічної трансформації, автори відносять: управління змінами, інвестиції в технології, культуру компанії [1, с. 83].

За рахунок екологізації бізнес отримує ряд переваг, зокрема такі основні:

- охоплення інноваційних ринкових ніш (пропонуючи нові «зелені» продукти або послуги, підприємство, швидше за все, задовольнить нові тенденції або ринкову нішу, що може зробити її більш конкурентоспроможною. Обслуговуючи нові ринкові ніші, використовуючи екологічні продукти та послуги, такі підприємства можуть стати майбутніми лідерами у своїх секторах);

- підвищення мотивації співробітників (претендентів роботи все більше приваблюють підприємства, що піклуються про довкілля, адже вони вірять, що якщо роботодавець пропагує сталий розвиток, піклується про довкілля, то він буде піклуватися і про них. Результати нещодавніх опитувань засвідчують, що мілленіали та покоління Z більше, ніж будь-яке попереднє покоління, стурбовані навколишнім середовищем; підприємства, які дотримуються екологічних практик, отримують підвищення продуктивності співробітників на 16%);

- більше залучення (ініціативи з озеленення сигналізують зовнішнім зацікавленим сторонам, таким як інвестори та клієнти, що бізнес прагне робити добро. Це може призвести до збільшення інвестицій, лояльності клієнтів і зацікавлених сторін);

- підвищення ефективності (процеси екологізації сприяють підвищенню ефективності за рахунок зменшення витрат на енергію, дозволяючи підприємствам отримувати екологічні податкові кредити, покращуючи операційну ефективність і впроваджуючи принципи циклічної економіки всередині підприємства. Такі прибутки безпосередньо перетворюються на комерційну вигоду) [16].

Одночасно науковці резюмують, що нарівні із перевагами екологізація має і свою негативну сторону, адже здобута унікальність передбачає із високою ймовірністю виникнення інвестиційного ризику, що обумовлений обмеженим попитом на таку продукцію, перш ніж вона почне фізично масштабуватися.

Зелений бізнес – це підприємництво, що має значно менший вплив на середовище («1% недостатньо»), ніж аналогічний традиційний бізнес, підтримує розробку продуктів і послуг із перевагами для навколишнього середовища бути економічно життєздатним і не передбачає значних екологічних компромісів.

Практика «зеленого» бізнесу (екологічні ініціативи) – це стратегії та дії, які вживають підприємства, щоб зменшити свій вплив на

навколишнє середовище. Ці методи не лише сприяють екологічній стійкості, але й покращують репутацію компанії, залучають екологічно свідомих клієнтів і часто призводять до економії коштів [13].

До ключових екологічних ініціатив, що можуть реалізовувати підприємства, котрі орієнтовані на екологізацію бізнесу, можна об'єднати за такими напрямками (табл. 2).

Застосовуючи ці екологічні бізнес-практики, підприємства можуть значно зменшити свій вплив на навколишнє середовище, зробити свій внесок у «оздоровлення» планети, знизити витрати та підвищити прибуток. Екологічні ініціативи не тільки корисні для навколишнього середовища – вони також можуть стимулювати впровадження інновацій, підвищувати ефективність діяльності підприємства і рівень лояльності споживачів до бренду.

Найближчою та найбільш чутливою до екологічних ініціатив галуззю є сільськогосподарська, оскільки реалізація виробничої діяльності в ній передбачає безпосередній зв'язок із природою.

Сільське господарство є однією з найбільш значущих галузей економіки України. У 2021 році приблизно 14% населення країни було зайнято в аграрному секторі, що становило 10,9% у ВВП та 41% в експорт. Україна є одним із найбільших світових експортерів зерна, і її глобальна частка зросла за останнє десятиліття. Станом на 2021 рік на Україну припадало понад 40% світового експорту соняшникової олії, понад 10% кукурудзи та ячменю, близько 10% пшениці та ріпаку [7].

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) (англ. Food and Agriculture Organization, FAO) пропонує розглядати екологізацію економіки за допомогою сільського господарства через підвищення продовольчої безпеки (з точки зору наявності, доступу, стабільності та використання) при одночасному використанні меншої кількості природних ресурсів, завдяки підвищенню ефективності у всьому ланцюгу створення вартості продуктів харчування. Цього можна досягти шляхом застосування екосистемного підходу до управління сільським, лісовим та рибним господарством таким чином, щоб задовольнити значну кількість суспільних потреб і бажань, не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь користуватися повним спектром товарів і послуг, що надаються наземними та морськими екосистемами [12].

Конкретні напрями екологізації сільського господарства полягають у наступному:

Таблиця 2

Напрямки реалізації екологічних ініціатив підприємств

Напрямок	Заходи	Зміст заходу
1	2	3
1. Енергоефективність	запровадження енергоефективного освітлення	заміна традиційних ламп на світлодіодні для зменшення споживання енергії;
	оптимізація системи опалення та охолодження	впровадження інтелектуальних термостатів і регулярне технічне обслуговування для підвищення ефективності опалення, вентиляції та кондиціонування;
	використання відновлюваної енергії	встановлення сонячних панелей або оформлення кредитів на відновлювану енергію для зменшення залежності від викопного палива.
2. Зменшення відходів	впровадження програми переробки	запровадження комплексної переробки паперу, пластику, металів та електронних відходів;
	зменшення використання одноразового пластику	перехід до багаторазових або біорозкладних альтернатив для таких продуктів, як соломинки, столові прилади та упаковка;
	впровадження політики «нульових відходів»	мінімізування відходів за рахунок переосмислення процесів, зменшення кількості матеріалів і повторного використання продуктів.
3. Екологічне постачання	застосування у виробництві екологічно чистих матеріалів	відбір постачальників, що постачають екологічно чисті, перероблені або біологічно розкладні матеріали;
	підтримка чесної торгівлі	придбання товарів, сертифікованих як «чесна торгівля», для забезпечення етичного ставлення до працівників і практики сталого ведення сільського господарства;
	місцеве постачання	придбання матеріалів та продуктів на місцевому рівні для зменшення викидів вуглекислого газу.
4. Водозбереження	встановлення приладів із низьким потоком	використання кранів, туалетів та систем поливу, що економлять воду;
	впровадження систем рециркуляції води	впровадження систем очищення води для повторного її використання для технічних цілей;
	посуhostійкий ландшафт	використання місцевих або посуhostійких рослин для зменшення потреби в зрошенні.
5. Практики зеленого будівництва	екологічні будівельні матеріали	використання перероблених, відновлених або екологічно чистих матеріалів під час будівництва та ремонту;
	сертифікація LEED	лідерство в енергетичному та екологічному проектуванні (LEED) сертифікації для нових будівель і реконструкцій;
	зелені дахи та стіни	розміщення рослинності на дахах і стінах для покращення ізоляції, зменшення міських теплових островів і підтримки біорізноманіття.
6. Екологічно чистий транспорт	популяризація громадського транспорту та спільного використання автомобілів	заохочення працівників для доїзду на роботу користуватися громадським транспортом, спільним використанням автомобілів або велосипедом;
	електричні транспортні засоби (EV)	перехід до електромобілів і встановлення станцій для зарядки електромобілів для співробітників і клієнтів;
	дистанційна робота	дозвіл віддалену роботу для зменшення викидів від поїздок на роботу.

Продовження Таблиці 2

1	2	3
7. Екологічна упаковка	зменшення упаковки	зведення до мінімуму пакувальних матеріалів або виключення непотрібної упаковки;
	упаковка, що піддається біологічному розкладанню та / або переробці	використання упаковки, яка легко переробляється або біологічно розкладається;
	інноваційні матеріали	застосування інноваційних матеріалів, наприклад, упаковка на основі грибів або пластик рослинного походження.
8. Програми корпоративної соціальної відповідальності	екологічна освіта	навчання співробітників і клієнтів екологічним практикам і екологічним ініціативам компанії;
	залучення громади	участь у місцевих екологічних проектах або підтримка некомерційних організацій, які зосереджені на сталому розвитку;
	прозорість і звітність	оприлюднення регулярних звітів про сталий розвиток, щоб відстежувати та повідомляти про прогрес у досягненні екологічних цілей.
9. Управління життєвим циклом продукту	дизайн для сталого розвитку	створення продуктів, які є довговічними, придатними для ремонту та переробки;
	програми повернення	запровадження програм повернення використаних продуктів для переробки або належної утилізації
	дизайн «від колиски до колиски»	розробка продуктів із життєвим циклом, що імітує природні процеси, коли кожен компонент повторно використовується або нешкідливо повертається у навколишнє середовище.
10. Залучення співробітників	«зелені» команди	створення команд, які займаються визначенням і впровадженням ініціатив сталого розвитку в компанії;
	стимули для екологічних практик	заохочення працівників, які дотримуються екологічної поведінки, наприклад їздять на роботу велосипедом або зменшують споживання енергії;
	навчання принципам сталого розвитку	навчання співробітників екологічно чистим практикам.

Джерело: власне напрацювання на підставі [13]

– запровадження альтернативних методів обробки ґрунтів та вирощування органічної продукції, що передбачає зменшення або повну відмову від використання синтетичних мінеральних добрив, пестицидів та інших хімічних засобів;

– впровадження ресурсозберігаючих, енергозберігаючих, маловідходних технологій у переробному комплексі, альтернативних систем землеробства з обмеженим використанням хімічних засобів підвищення врожайності і захисту рослин, розширене відтворення природної родючості ґрунтів;

– забезпечення прискореного розвитку виробничо-збутової сфери, здійснення якої дозволяє оптимізувати використання сіль-

ськогосподарської сировини, насамперед розвиток інфраструктури та переробних галузей промисловості;

– акумулювання досвіду країн, що використовують такі інструменти забезпечення екологізаційного розвитку сільського господарства, котрі довели свою ефективність і мають значний економічний та соціальний вплив на розвиток національних господарств;

– розвиток міжнародної співпраці в сфері екологізації сільського господарства, зокрема у рамках Світової організації торгівлі функціонує Угода про сільське господарство, а оптимізація взаємозв'язку торгівлі та стану навколишнього середовища є одним із пріоритетних питань її розвитку [10, с. 37–38].

Повномасштабне російське вторгнення в Україну завдало шкоди аграрному сектору України. На площі, які безпосередньо постраждали від війни, до війни припадало близько 36% рослинництва країни. Близько 30% території України може бути заміновано [7]. Цей факт свідчить про значні екологічні ризики і необхідність тимчасового виведення із сільськогосподарського обороту значної частини родючих українських земель.

Проте проблема використання земель, котрі мають низькі показники родючості, існувала ще і до повномасштабної війни. За допомогою результатів бонітування земель є можливість оцінити якість ґрунтів за їх родючістю щодо конкретних сільськогосподарських культур або груп біологічно близьких культур за однакових рівнів агротехніки, інтенсивності землеробства, а також природнокліматичних умов. З недавнього часу таке оцінювання певних земельних ділянок можна замовити через застосунок Дія [8]. За допомогою карти ґрунтів України можна визначити, що частина земель не придатна для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва через невідповідну якість. Найбільшою частка таких ґрунтів знаходиться на Західній Україні, де є низькою частка чорноземів, найменшою – на півдні і сході України [4]. Проте саме зараз ця територія потерпає від активних бойових дій. Відповідно виникає потреба ефективного використання таких земель на постійній основі або в перехідному періоді (до повного очищення територій від мін після закінчення війни).

Нами було обґрунтовано і впроваджено інновацію щодо використання земель, що мають недостатні показники якості для сільськогосподарського обробітку. Враховуючи також тренд на здорове харчування та високу увагу у ньому до споживання різних горіхів, а також потребу харчової промисловості (Україна за підсумками 2021 року імпортувала близько 1,5 тис т фундука) було вирішено створити сад ліщини великої (фундука) площею 50 га на території площею 50 га на території Новороздільської міської громади Стрийського району Львівської області (за межами населеного пункту).

Зважаючи на те, що станом на 2021 рік вітчизняне садівництво ліщини (лісового горіха або фундука) забезпечувало потреби України всього на 7% перспектива вирощування його відповідала вимогам часу.

Ідея проекту зародилась у цьому ж році і полягала в тому, щоб насадити сад фундука

на землях забруднених технологічними відходами, які поступали в ґрунт протягом більш як 50-річної промислової діяльності надзвичайно потужного хімічного підприємства часів СРСР – «Роздільського державного гірничохімічного підприємства «Сірка»», яке освоювало одне з найбільших у Європі родовищ самородної сірки. Аналогів і технології подібних насаджень не має і сьогодні у світовій практиці. Насадження кущів фундука у кількості більше 30 тис. штук і встановлення системи краплинного зрошення протяжністю біля 100 кілометрів створили основу саду, який росте вже 3-й рік і починає плодоносити екологічно чисті горіхи. Основні показники проекту відображені у табл. 3.

Реалізація запропонованого заходу сприяла створенню робочих місць у територіальній громаді, відновленню родючості ґрунтів, покращенню екології, створенню нових джерел доходу як для самих сільськогосподарських підприємств, так і для виробників сільськогосподарського обладнання та дозволила забезпечити вітчизняну харчову промисловість імпортозалежною продукцією.

Висновки. Отже, застосовуючи екологічні підходи до реалізації бізнесу в цілому та сільського господарства, зокрема, підприємства можуть значно зменшити вплив на навколишнє середовище, зробити свій внесок у «оздоровлення» планети. Екологічні ініціативи не тільки корисні для навколишнього середовища. Вони також можуть стимулювати впровадження інновацій, підвищувати конкурентоздатність підприємств і рівень лояльності споживачів до бренду.

Сільськогосподарська галузь є найбільш перспективною в Україні та найбільш залежною від природного середовища. До основних напрямів екологізації сільського господарства варто віднести: запровадження альтернативних методів обробки ґрунтів та вирощування органічної продукції; впровадження ресурсозберігаючих, енергозберігаючих, маловідходних технологій у переробному комплексі тощо.

Встановлено, що однією із актуальних екологічних проблем сільського господарства України є виведення частини земель із сільськогосподарського обороту. Реалізація альтернативного заходу для використання земель сільськогосподарського призначення не придатних для вирощування сільськогосподарських культур сприятиме отриманню ряду економічних, екологічних і соціальних ефектів.

Таблиця 3

**Основні показники проекту вирощування ліщини великої (фундука)
на землях забруднених технологічними відходами**

№ з/п	Показники	Одиниці вимірювання	Значення
1.	Площа загальна,	га	28,00
2.	в т.ч. під насадження	га	24,50
3.	Коефіцієнт використання землі	%	0,88
4.	Капіталовкладення на 1 га	тис. грн.	1052,75
5.	Врожайність	ц/га	31,60
6.	Валовий збір	ц	774,20
7.	Виробничі витрати на 1 га	тис. грн.	412,18
8.	Виробнича собівартість 1 ц продукції	грн.	13043,59
9.	Середня ціна реалізації 1 ц продукції	грн.	28000,00
10.	Вартість продукції, всього	тис. грн.	21677,60
11.	Собівартість продукції, всього	тис. грн.	10098,34
12.	Прибуток, всього	тис. грн.	11579,26
13.	Прибуток з 1 га насаджень	тис. грн.	472,62
14.	Затрати праці на 1 га насаджень	люд.-год.	2816,00
15.	Затрати праці на створення 1 ц продукції	люд.-год.	89,11
16.	Рівень механізації виробничих процесів на створення насаджень	%	24,30
17.	Рентабельність проекту	%	114,66
18.	Коефіцієнт економічної ефективності	-	0,45
19.	Термін окупності капіталовкладень	років	8
20.	Тривалість створення насаджень	років	6
21.	Період вступу насаджень в товарне плодоношення	від року садіння	6
22.	Оптимальний термін використання насаджень	років	30

Джерело: власне напрацювання

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гарафонова О., Янковой Р., Худолей В., Піщенко О. Ресурсний потенціал зелених трансформацій як стратегування бізнесу. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2023. 4. С. 78–85. URL: <https://surl.li/wonkvs> (дата звернення: 12.02.2025).
2. Гобела В. В. Економіко-безпекова екологізація: теорія і практика : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 244 с. URL: <https://surl.li/bxuifn> (дата звернення: 12.02.2025).
3. Екологічне управління: підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. Київ : Либідь, 2004. 432 с.
4. Карта ґрунтів України. URL: <https://surl.li/qhmeik> (дата звернення: 12.02.2025).
5. Малюкіна Д. І. Екологізація економіки, як напрям підвищення конкурентоспроможності та безпеки сільськогосподарських підприємств України в умовах євроінтеграції. *Конкурентоспроможність національної економіки: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Київ, 4–5 жовтня 2018 р. Київ, 2018. С. 267–270.
6. Мельник Л. Г. Екологічна економіка: підручник. Суми : ВДТ «Університетська книга», 2003. 348 с.
7. Сільське господарство та ринок земель сільськогосподарського призначення України: вплив війни. URL: <https://surl.li/ecgqud> (дата звернення: 12.02.2025).
8. Технічна документація з бонітування ґрунтів. URL: <https://surl.li/kutoik> (дата звернення: 12.02.2025).
9. Ткачук В., Кільницька О., Яремова М., Лавринюк О. Екологізація аграрного виробництва в умовах сталого розвитку. *Аграрна економіка*, 2024, Т. 17, № 1. С. 17–26.

10. Цибуляк А. Г. Екологізація сільського господарства в умовах глобалізації. *Агросвіт*. 2016. № 9. С. 34–38.
11. Famielec J., Kożuch M., Wąsowicz K. Ekologizacja rozwoju społeczno-gospodarczego. Kraków. 2025. URL: <https://surl.li/tevyyr> (date of application: 12.02.2025).
12. Greening the economy with agriculture (GEA). Taking stock of potential, options and prospective challenges Concept Note. URL: <https://surl.li/cscpsz> (date of application: 12.02.2025).
13. Green Business Practices: Eco-Friendly Initiatives. URL: <https://surl.li/qqwqln> (date of application: 12.02.2025).
14. Grundey D., Zaharia R. M. Sustainable incentives in marketing and strategic greening: The cases of Lithuania and Romania. *Technological and Economic Development of Economy. Baltic Journal on Sustainability*. 2008. 14(2), pp. 130–143. URL: <https://surl.li/lqairf> (date of application: 12.02.2025).
15. Huang W., Manevska-Tasevska G., Hansson H. Does ecologization matter for technical efficiency in crop production? A case of Swedish agriculture. *Land Use Policy*, 2024. Vol. 138. URL: <https://surl.li/pxzvbh> (date of application: 12.02.2025).
16. Tamvada J. P., Shrivastava M. Going green dramatically benefits businesses – it should be central to their coronavirus recovery strategy. URL: <https://surl.li/kacrkd> (date of application: 12.02.2025).
17. Tereschenko V. K., Mylovanov Je. V. Development of organic agriculture as the speedup factor of ecologization of agricultural production. *Вісник аграрної науки*, 2018. Вип. 10. С. 75–83. URL: <https://surl.li/scnulh>
18. UNEP's Green Economy Report. URL: <https://surl.li/zeluih> (date of application: 12.02.2025).

REFERENCES:

1. Harafonova O., Yankovoy R., Khudoley V., Pishchenko O. (2023) Resursnyy potentsial zelenykh transformatsiy yak stratehuvannya biznesu [Resource potential of green transformations as business strategy]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 4, pp. 78–85. Available at: <https://surl.li/wonkvs> (accessed February 12, 2025)
2. Hobela V. V. (2021) Ekonomiko-bezpekova ekolohizatsiya: teoriya i praktyka [Economic and safety environmentalization: theory and practice]. L'viv: L'vDUVS, URL: <https://surl.li/bxuifn> (accessed February 12, 2025)
3. Ekolohichne upravlinnya [Ecological management] / V. YA. Shevchuk, YU. M. Satalkin, H. O. Bilyavs'kyi (Eds.) (2004). K.: Lybid'. 432 p.
4. Karta gruntiv Ukrainy [Soil map of Ukraine]. URL: <https://surl.li/qhmeik> (accessed February 12, 2025).
5. Malyukina D. I. (2018) Ekolohizatsiya ekonomiky, yak napryam pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ta bezpeky sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv Ukrainy v umovakh yevrointehratsiyi [Greening of the economy as a direction to increase the competitiveness and safety of agricultural enterprises of Ukraine in the conditions of European integration]. *Konkurentospromozhnist' natsional'noyi ekonomiky: materialy KHVIII Mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi*. m. Kyiv, 4–5 zhovtnya 2018 r. Kyiv, pp. 267–270.
6. Mel'nyk L. H. (2003) Ekolohichna ekonomika [Environmental economics]. Sumy: VDT «Universytet-s'ka knyha». 348 p.
7. Sil's'ke hospodarstvo ta rynek zemel' sil's'kohospodars'koho pryznachennya Ukrainy: vplyv viyny [Agriculture and the agricultural land market of Ukraine: the impact of the war]. URL: <https://surl.li/ecggyd> (accessed February 12, 2025).
8. Tekhnichna dokumentatsiya z bonituvannya gruntiv [Technical documentation on soil grading]. URL: <https://surl.li/kutoik>(accessed February 12, 2025).
9. Tkachuk V., Kil'nits'ka O., Yaremova M., Lavrynyuk O. (2024). Ekolohizatsiya ahrarnoho vyrobnytstva v umovakh staloho rozvytku [Greening of agricultural production in conditions of sustainable development]. *Ahrarna ekonomika*. T. 17, № 1, pp. 17–26.
10. Tsybulyak A. H. (2016) Ekolohizatsiya sil's'koho hospodarstva v umovakh hlobalizatsiyi [Greening of agriculture in the conditions of globalization]. *Ahrosvit*. № 9, pp. 34–38.
11. Famielec J., Kożuch M., Wąsowicz K. Ekologizacja rozwoju społeczno-gospodarczego. Kraków. 2025. URL: <https://surl.li/tevyyr> (accessed February 12, 2025)
12. Greening the economy with agriculture (GEA). Taking stock of potential, options and prospective challenges Concept Note. URL: <https://surl.li/cscpsz>
13. Green Business Practices: Eco-Friendly Initiatives. URL: <https://surl.li/qqwqln> (accessed February 12, 2025)
14. Grundey D., Zaharia R. M. Sustainable incentives in marketing and strategic greening: The cases of Lithuania and Romania. *Technological and Economic Development of Economy. Baltic Journal on Sustainability*. 2008. 14(2), pp. 130–143. URL: <https://surl.li/lqairf> (accessed February 12, 2025)

15. Huang W., Manevska-Tasevska G., Hansson H. Does ecologization matter for technical efficiency in crop production? *A case of Swedish agriculture. Land Use Policy*, 2024. Vol. 138. URL: <https://surl.li/pxzvvh> (accessed February 12, 2025)
16. Tamvada J. P., Shrivastava M. Going green dramatically benefits businesses – it should be central to their coronavirus recovery strategy. URL: <https://surl.li/kacrkd> (accessed February 12, 2025)
17. Tereschenko V. K., Mylovanov Je. V. (2018) Development of organic agriculture as the speedup factor of ecologization of agricultural production. *Visnyk agrarnoi' nauky*, vol. 10, pp. 75–83. URL: <https://surl.li/scnulh> (accessed February 12, 2025)
18. UNEP's Green Economy Report. URL: <https://surl.li/zeluih> (accessed February 12, 2025)